

Кієнко Г. О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Напрями удосконалення механізмів впливу груп інтересів на вироблення публічної політики в Україні

Впродовж останніх років в Україні відбувається демократична трансформація політичної системи та модернізація сфери публічного управління, впродовж якої з'являються нові суб'єкти соціально-економічного життя і різноманіття груп інтересів значно збільшується. Механізми впливу груп інтересів відображають сучасну комплексну модель впливу груп інтересів на вироблення публічної політики. Слабкість політичних інститутів, перш за все партійної системи, та специфіка укорінених в Україні політико-економічних відносин між державою та провідними групами інтересів зумовили ситуацію вузького представництва груп інтересів у складі українського парламенту.

До особливостей механізмів впливу груп інтересів на вироблення публічної політики в Україні на сучасному етапі можна віднести те, що вони прагнуть використовувати різні механізми впливу на апарат державної влади, аніж на комунікацію та вплив на громадську думку. При цьому, переважають механізми неформального впливу, а не інституційний та організаційно-правовий.

Напрями удосконалення механізмів впливу груп інтересів повинні ґрунтуватись на декількох аспектах. По-перше, включати правове регулювання взаємодії груп інтересів та членів парламенту; по-друге, формування цивілізованих правил входження груп інтересів у політико-правовий процес підготовки та ухвалення управлінських рішень; по-третє – чітке визначення правил поведінки членів парламенту та посадових осіб у ситуації потенційних/реальних ризиків корупційних зловживань.

В Україні перший аспект правового регулювання не може зводитись виключно до легалізації лобізму. Він включає проблему удосконалення виборчого законодавства, адже його невідповідність конституційним вимогам та

демократичним принципам формування вищого представницького органу країни виступає одним із чинників деформації системи політичного представництва партикулярних інтересів.

Загальним завданням процесу демократизації лобізму в Україні є необхідність обмеження бізнес-інтересів у публічній політиці, і посилення ролі та безпосереднього впливу груп інтересів, політичних партій та громадських організацій на процес вироблення і реалізації публічної політики за допомогою прозорих технологій лобіювання.

Конституція України надає право українському народу як носію суверенітету і єдиному джерелу влади в Україні здійснювати владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ч. 2, ст. 5), брати участь в управлінні державними справами (ч. 1, ст. 38) тощо. Одним із механізмів реалізації задекларованого у Конституції права громадян на участь у процесі вироблення публічної політики є інститут лобізму.

Варто зазначити, що на парламентському рівні лобізм є безальтернативним правовим механізмом залучення позапартійних груп інтересів до процесу вироблення політичних рішень. Це пов'язано із плюралістичною природою найвищого представницького органу та специфікою його функцій. Окрім того, Верховна Рада України є найбільш публічним органом в системі органів центральної влади, що дозволяє більш ефективно відстежувати порушення законодавства. З огляду на зазначене, на сучасному етапі державотворення легалізація лобізму спочатку має відбутись на парламентському рівні і лише в разі успішної парламентської практики її варто поширювати на інші органи влади.

Інституалізація лобізму як механізму впливу на вироблення публічної політики повинна відбуватися за допомогою встановлення, закріплення і регулювання певних норм, правил, статусів і ролей, що дозволить трансформувати тіньову лобістську діяльність у цивілізовану. Проведення опосередкованого лобіювання (через осіб або організацій, яким це законодавчо

дозволено) відрізняється високим ступенем антикорупційної складової та сприятиме конкуренції між різними групами інтересів та особами (зокрема представниками фінансово-олігархічних угруповань) під час вироблення публічної політики.

Необхідність запровадження в Україні інституту лобізму обумовлена набуттям можливостей фінансово-промислових груп використовувати політичні партії як інструмент впливу на прийняття державних рішень, що призводить до тінізації їх економічної діяльності та корумпованості органів влади.

Державна влада для того, щоб забезпечити прозорість процесу вироблення публічної політики, повернення та легалізацію великої частини капіталу з-за кордону (з метою залучення його у вітчизняну економіку), розширення представницьких груп, що впливатимуть на формування та прийняття управлінських рішень, повинна створити умови удосконалення механізмів впливу груп інтересів на вироблення публічної політики, за допомогою організаційно-правових, інституційних, комунікативних, фінансових механізмів, зокрема: вдосконалити політико-правові засади функціонування груп інтересів у контексті формування основ громадянського суспільства; визначити та запровадити на практиці основні складові модерної моделі взаємовідносин громадянського суспільства та держави (неокорпоративізм), яка забезпечує стабільний соціально-економічний розвиток країни; легалізувати лобізм на законодавчому рівні та створити реєстр професійних лобістських організацій; створити умови для більш інтенсивного формування основ громадянського суспільства, зокрема більш активне залучення недержавних організацій до вироблення основ публічної політики та управління, посилення їх експертно-аналітичної участі у процесах прийняття стратегічних рішень державного характеру; удосконалити судову систему як головний механізм суспільного контролю та каналу комунікації між владою та суспільством.